

PERSPECTIEF BIJ HERSTELBEMIDDELING WERKEN OP MAAT

Sinds 2007 heeft Perspectief Herstelbemiddeling duizenden bemiddelingstrajecten gefaciliteerd tussen betrokkenen bij een delict of verkeersongeval. Deze bemiddelingen, buiten het strafrecht en op initiatief van een van de betrokken partijen, geven deelnemers de mogelijkheid zelf bij te dragen aan herstel. De politie kan in een vroegtijdig stadium een sleutelrol spelen door betrokkenen te informeren en, waar gewenst, door te verwijzen. Het mes snijdt vervolgens aan twee kanten: niet alleen voelt de burger zich gehoord door deelname aan bemiddeling, ook voelt hij zich geholpen door de politie, die hierin een faciliterende rol heeft gehad.

In de afgelopen jaren is in de strafrechtketen toenemende aandacht voor slachtofferbewust en herstelgericht werken. Ook bij de politie is steeds meer oog voor de vraag of strafrechtelijke vervolging wel voorziet in de behoeften van de burger die aangifte of melding komt doen. Is het strafrecht wel de oplossing voor wat er is gebeurd of wil een aangever vooral dat een conflict stopt, aangericht leed wordt hersteld, vragen beantwoord of afspraken gemaakt om in de toekomst nieuwe escalaties te voorkomen? De inzet van beschikbare herstelrechtvoorzieningen kan een goed alternatief zijn voor of aanvulling op een strafrechtelijke afhandeling. Herstelbemiddeling is één van deze voorzieningen, en bovendien één waar burgers in Nederland zelf het initiatief toe kunnen nemen. Om dat te kunnen doen, is het wel noodzakelijk dat zij op de hoogte zijn van deze mogelijkheid. Het liefst al in een vroeg stadium, zodat burgers deze optie op een door hen gewenst moment in overweging kunnen nemen.

Waarom herstelbemiddeling?

Een delict of verkeersongeval kan een grote (emotionele) impact hebben. Perspectief Herstelbemiddeling brengt direct betrokkenen, zoals slachtoffers, nabestaanden, verdachten, daders en veroorzakers met elkaar in contact vanuit de overtuiging dat zij zelf kunnen bijdragen aan herstel: dat van henzelf en/of van de ander (voor een concrete uitleg van de werkwijze zie kader). Met behulp van een professionele bemiddelaar biedt herstelbemiddeling deelnemers de kans een actieve bijdrage te leveren aan het vinden van een duurzame oplossing. En op (emotionele) verwerking van wat er is gebeurd. Slachtoffers voelen zich vaak onvoldoende gehoord of begrepen. Erkenning van hun leed, juist door degene die dat heeft veroorzaakt of hierin een belangrijk aandeel heeft gehad, is belangrijk. Zo kan een slachtoffer de regie weer terugnemen. Ook verdachten, daders en veroorzakers kunnen worstelen met wat er is gebeurd. Door deelname nemen zij op hun beurt verantwoordelijkheid en dragen bij

Over de auteur

Dr. Mieke Wouters is sinds 2015 communicatie- en beleidsadviseur van Perspectief Herstelbemiddeling.

aan het herstel van aangedaan leed. Juist in het contact met het slachtoffer krijgt een verdachte of dader meer inzicht in de gevolgen van wat hij heeft gedaan, wat ruimte kan creëren om in de toekomst andere keuzes te maken. Het is voor slachtoffers vaak een belangrijke reden om deel te nemen: dat wat hún is overkomen, een ander niet gebeurt. Na afloop van een bemiddelings-traject zijn slachtoffers vaak minder bang en boos en ervaren zij meer rust. Aan hun behoefte aan gerechtigheid is tegemoetgekomen en ze voelen zich weer veiliger. Opluchting is vaak het gevoel dat beide partijen delen, ieder op een eigen manier.

De praktijk van herstelbemiddeling

Jaarlijks ontvangt Perspectief Herstelbemiddeling ruim 1500 meldingen. Omdat herstelbemiddeling meestal op initiatief van één van de betrokkenen start, is op dat moment nog onduidelijk of ook de andere partij open zal staan voor contact. Gemiddeld gaat één op de twee benaderde partijen in op het verzoek om uitleg te krijgen over herstelbemiddeling. Heeft de andere partij eenmaal zijn deelname toegezegd, dan leidt dit vrijwel altijd tot een volledige en succesvolle afronding van een bemiddelingstraject (2019: 93%). Bovendien blijkt uit onderzoek dat door de stapsgewijze methodiek deelnemers ook herstel ervaren als het traject niet volledig is afgerond (Figuur 1). Hoewel een betrokkene zichzelf kan aanmelden, gebeurt dit in de praktijk overwegend met hulp van een betrokken professional (2019: 85%). Dit kunnen toezichthouders bij de reclassering zijn, medewerkers van Slachtofferhulp Nederland, geestelijk verzorgers of casemanagers in de gevangenis maar ook politied medewerkers. Door de grotere vertegenwoordiging van dadergerichte professionals ligt het initiatief tot bemiddeling al jarenlang meer bij de verdachte en dader. Wel is dit percentage aan het verschuiven: in 2019 meldden aanzienlijk meer slachtoffers zichzelf aan, wat mogelijk duidt op een verbeterde informatievoorziening door Slachtofferhulp Nederland én de politie.

Was eerder 25% van de meldingen afkomstig van het slachtoffer, nu is dit gestegen naar 38%. Bij verkeersongevallen is het initiatief altijd vaker vanuit het slachtoffer en nabestaanden geweest, namelijk 60%. Veroorzakers nemen 33% voor hun rekening en getuigen 7% (Figuur 2).

Herstelbemiddeling in een notendop

Herstelbemiddeling is professioneel begeleid contact tussen partijen betrokken bij een delict of verkeersongeval. Insteek is (emotioneel) herstel, waar deelnemers, op basis van vrijwilligheid en onder begeleiding van een onafhankelijke derde, de herstelbemiddelaar, zelf invulling aan geven. Wat hebben de betrokken partijen nodig om weer verder te kunnen? In tegenstelling tot mediation in strafzaken (MiS) staat herstelbemiddeling los van een strafrechtelijke procedure, waardoor een traject in het gewenste tempo van de deelnemers kan verlopen. Bijvoorbeeld heel snel na een incident of juist op een veel later moment, bijvoorbeeld na afstraffing. Een bemiddelingstraject start op initiatief van tenminste één van de betrokken partijen, die zich in principe op elk gewenst moment kan aanmelden. Wel kan een officier van justitie of de rechter overwegen MiS te laten onderzoeken, omdat tijdens het strafproces dit in Nederland de voorliggende voorziening is. Perspectief ziet het als haar verantwoordelijkheid en onderdeel van haar missie om, in samenwerking met de betrokken ketenpartners, ervoor te zorgen dat betrokkenen, overeenkomstig hun behoeften en bestaande wet- en regelgeving bij de juiste voorziening uitkomen.

De bemiddelingen via Perspectief worden begeleid door professionele bemiddelaars, die door heel Nederland werkzaam zijn. Zij voeren met beide partijen afzonderlijke intake- en voorbereidingsgesprekken, waarin de behoeften en wensen van de deelnemers op elkaar worden afgestemd. Soms is dit een snel proces en soms is meer tijd nodig. Deelnemers kunnen kiezen uit meerdere vormen van contact: naast een gezamenlijk gesprek is ook een brief(wisseling), pendel of groepsherstelbijeenkomst mogelijk. Bij de ontmoetingen kunnen zogeheten steunfiguren aanwezig zijn (zoals partners, kinderen, behandelaars en verwijzers). Het ministerie van Justitie en Veiligheid financiert de dienstverlening waardoor er voor betrokkenen en verwijzers geen kosten zijn verbonden aan herstelbemiddeling.

Steeds meer **slachtoffers** melden zichzelf aan voor bemiddeling

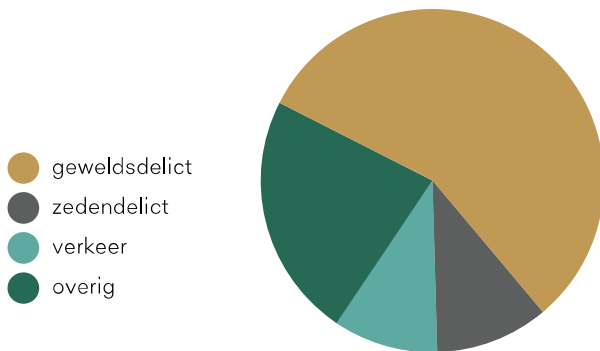
De politie als verwijzer

Van oudsher zijn de Raad voor de Kinderbescherming, Slachtofferhulp Nederland en de reclassering belangrijke verwijzers. Tot enkele jaren geleden verwees de politie eigenlijk nooit naar bemiddeling, maar in de afgelopen jaren is daar heel voorzichtig verandering in aan het komen. Hoewel het nog om bescheiden aantallen gaat, neemt de bekendheid met bemiddeling, en de toegevoegde waarde die deze kan hebben voor de burger, langzaam toe. Familieagenten hebben door hun begeleiding van betrokkenen bij (ernstige) verkeersongevallen een belangrijk aandeel in de aanmeldingen. Maar ook vanuit andere functies, zoals wijk- en zedenagent, komen aanmeldingen binnen (Tabel 1 en 2).

Figuur 1: Na welke delicten wordt aangemeld?

Bron: Jaarverslag Perspectief Herstelbemiddeling 2019

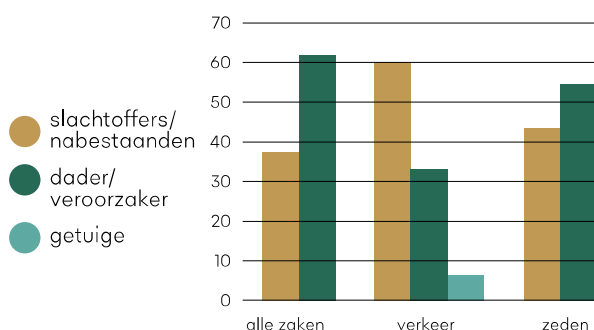
Na welke delicten wordt aangemeld?

Figuur 2: Wie neemt het initiatief?

Bron: Jaarverslag Perspectief Herstelbemiddeling 2019

Wie neemt het initiatief?

Tabel 1: Aanmeldingen en aandeel politie

Aanmeldingen voor herstelbemiddeling	2019	2018*	2017*
Totaal aantal aanmeldingen	1547	1594	1571
Totaal aantal aanmeldingen door politie	46	36	20
- waarvan verkeersgerelateerd	29	15	9

* In 2017 en 2018 voerde Perspectief in samenwerking met het LMIO een internetfraudepilot uit. De aanmeldingen die hieruit voortvloeiden zijn niet meegenomen in deze tabel, omdat dit een vertekend beeld zou geven over de verwijzingspraktijk.

Tabel 2: Resultaat in de door politie aangemelde zaken

	2019	2018	2017
Aantal afgesloten zaken*	46	36	20
Contact**	24	19	8
- direct: gesprek/groepsherstel-bijeenkomst***	19	14	6

* Dit aantal loopt niet synchroon met het aantal aanmeldingen, omdat een zaak kan zijn aangemeld in december en afgesloten wordt in het nieuwe jaar.

** Het gaat hier om zaken die zijn opgestart met de aanmelding van één persoon. Een belangrijke reden dat het niet contact komt, is omdat de andere partij hier niet voor openstaat.

*** Andere vormen van contact kunnen een briefwisseling of pendelbemiddeling zijn.

Waarom en hoe verwijzen?

Wijk- en familieagent Stefan van Dijk informeert burgers regelmatig over het bestaan van herstelbemiddeling. Of dat nu slachtoffers, nabestaanden of veroorzakers zijn. Waarom hij dat doet, en blijft doen, omschrijft hij als volgt: “Ik heb bijvoorbeeld een zaak gehad van een overleden jongen. Zijn vader gaf al heel snel aan dat hij in contact wilde komen met de veroorzaker om tegen hem te zeggen dat het vreselijk is dat het ongeval is gebeurd, maar dat hij echt wilde dat de veroorzaker weer verder zou kunnen met zijn leven. En dat zij hem geen blaam treffen. Dat was voor mij het moment om bemiddeling in te schakelen. Betrokkenen kunnen dan verder, ze kunnen dat wat er is gebeurd een plaats geven in hun gedachten. Daar zit met name de winst in, dat iemand verder kan.” Over hoe hij het ter sprake brengt, is hij duidelijk: “Ik breng het altijd vrij vroeg in en dan kijk ik hoe mensen reageren. Vaak zijn betrokkenen dan nog bezig met andere dingen, maar komen zij er op een later moment op terug: ‘Je hebt weleens verteld over... kun je dat nog een keer uitleggen?’ Ik leg ook altijd uit dat er eerst een informatief gesprek is met een bemiddelaar, en dat je nog nergens aan vastzit. Of ik vertel wat mijn ervaringen met herstelbemiddeling zijn en dat ik achteraf positieve reacties van betrokkenen heb gekregen.”

De toegevoegde waarde is voor hem helder: “Het is belangrijk om als politieagent een stapje terug te doen en specialistische zorg voorrang te geven op je eigen kunnen. Om die controle los te laten, is niet altijd even makkelijk. Als herstelbemiddeling wordt opgestart, neemt dat veel werk uit handen. Maar nog belangrijker is: je weet ook dat betrokkenen dan de goede begeleiding krijgen.”

Win-winsituatie

Herstelbemiddeling is één van de herstelvoorzieningen in Nederland waar burgers een beroep op mogen doen, vastgelegd in de slachtofferrechten die sinds april 2017 van kracht zijn. Maar om contact met de verdachte/dader te kunnen vragen, moet je eerst weten dat dit kan. Het is dus belangrijk om burgers daar in een vroeg stadium goed over te informeren, ook al kan het daadwerkelijk opstarten van

Stefan van Dijk

herstelbemiddeling op dat moment, bij wijze van spreken aan de balie van het politiebureau, nog te vroeg zijn. Herstelbemiddeling is ook niet bedoeld om aangifte te ontmoedigen, maar weten dat er alternatieven zijn voor of aanvullingen op een strafrechtelijke behandeling, kan een positieve invloed hebben op hoe de aangever omgaat met wat er is gebeurd. De burger kan zo daadwerkelijk zelf aan zet zijn. Belangrijk is dan ook niet in te vullen wat die burger daadwerkelijk wil, maar hem of haar de opties te laten zien die er zijn en te faciliteren waar gewenst. Want uiteindelijk komt dat niet alleen de burger maar ook de politie ten goede. Allereerst omdat herstelbemiddeling concreet de politiemedewerker werk uit handen kan nemen, maar ook omdat de burger door de politie in staat wordt gesteld op een constructieve en herstelgerichte manier om te gaan met wat er is gebeurd. •

Herstelbemiddeling kan
de politiemedewerker
werk uit handen nemen

